

ITINERA'S CORONAPLAN VOOR EEN ROBUUSTE TOEKOMST

Overheid, bedrijven, burgers en organisaties:
kom uit uw schulp!

**ITINERA'S CORONAPLAN VOOR
EEN ROBUUSTE TOEKOMST**

Overheid, bedrijven, burgers en organisaties:
kom uit uw schulp!

Auteurs

Leo Neels
Ivan Van de Cloot
Marc De Vos
Johan Albrecht
Jean Hindriks
Simon Ghiotto
Joël Van Cauter

Dit is een uitgave van Itinera Institute
© Itinera Institute

Zetwerk & cover: Goe gezet

Itinera Institute
Itinera's coronaplan voor een robuuste toekomst
Brussel, 2020, 19 pagina's

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

1.	INLEIDING	6
2.	DE GOEDE OVERHEID	8
3.	DE NIEUWE ECONOMIE EN ARBEIDSMARKT	10
3.1.	Inkomen van de overheid	10
	Efficiënt en duurzaam schuldbeheer	10
	Eerlijke fiscaliteit: vereenvoudiging en verbreding	10
3.2.	Herstelbeleid	11
	Relance	11
	Globalisering	12
3.3.	De nieuwe arbeidsmarkt	12
	Eerste lijn: noodmaatregelen	12
	Tweede lijn: herstelmaatregelen	13
4.	VERZORGINGSSTAAT	14
4.1.	Gezondheidsbeleid	14
4.2.	Pensioenen	14
4.3.	Gezins- en jongerenbeleid	15
4.4.	Onderwijs	16
5.	NIEUWE SAMENLEVING	17
5.1.	Green (New) Deal – Klimaat en energie	17
5.2.	Inclusieve samenleving	17
	Migratiebeleid	17
	Integratiebeleid	18
	Armoedebeleid	18

1. INLEIDING

*Itinera draagt in deze nota ideeën en aanbevelingen aan voor de komende periode waarin de regering de volmachten van het crisisbestuur terug inwisselt voor een ‘normaal’ functioneren. Het nieuwe normaal moet anders zijn. Vooruit kijken en een grondig ingrijpen op zwaktes en kwetsbaarheid van beleid en economie zullen het land helpen een duurzame doorstart te maken.*¹

Er is grote veerkracht getoond bij de coronacrisis. Het land moest snel en ongedifferentieerd defensieve maatregelen treffen, met de nadelen vandien.

De uitdaging vandaag ligt in een offensief beleid, dat een nieuw perspectief aan de bevolking biedt en dat de lessen van de crisis gebruikt om een nieuwe, duurzame toekomst te bouwen eerder dan het restaureren van het verleden. Ons als slakken terugtrekken in ons veilige huisje is een kortzichtige strategie.

Corona confronteert ons op de eerste plaats met een begrotingskater. Maar niet alleen de coronafactuur weegt. Al voor corona beseften jongeren dat ook de factuur van vergrijzing en klimaat naar hen wordt doorgeschoven. Een herstart en herstel van de economie is de basis van een sterk en motiverend toekomstplan. Daarnaast duidt de sociale en mentale impact van de crisis ook duidelijk aan dat dit plan ook maatschappelijke cohesie moet verbeteren.

De crisis werkte als een vergrootglas voor de zwakke punten in onze samenleving. Bestuurlijk vielen we door de mand met een gebrek aan snelheid, daadkracht en efficiëntie. We bleken niet in staat om onze ouderen te beschermen tegen een pandemie, angst en onzekerheid kregen grote bevolkingsgroepen in de ban, jongeren schreeuwden hun behoefte aan psychologische bijstand uit en het onderwijs sleepte zich met goede

¹ Itinera heeft in deze crisis als denktank al eerder aanbevelingen gegeven rond (i) het initiële crisisbeleid met maatregelen <https://www.itinerainstitute.org/nl/artikel/update-uitzonderlijke-tijden-vragen-uitzonderlijke-maatregelen/> en (ii) een verstandig exitbeleid <https://www.itinerainstitute.org/nl/artikel/exitstrategie-met-perspectief/>.

bedoelingen maar te weinig slagkracht met de hakken over de sloot. Te veel mensen in of op de grens van armoede kwamen terecht in schrijnende toestanden.

Een daadkrachtige herstart van de economische motor is essentieel om welvaartsgroei te realiseren. Groei die nodig is voor een beter sociaal en inclusief beleid. En groei die nodig is om de buitengewone financiële inzet, gefinancierd met schulden die nog toevoegden aan de reeds al te hoge schuld van voor de crisis, op te vangen. Goeddraaiende bedrijven en overheidsinvesteringen in toekomstgerichte infrastructuur zullen zorgen dat de economie haar adem terugvindt.

Onze overheid moet zichzelf integraal heruitvinden, en zich concentreren op haar kerntaken en kostenefficiëntie. Dat vergt eerlijke belastingen en een goedkopere overheid met op de eerste plaats een drastische reductie van bestuurslagen en bemanning.

Het nieuwe normaal moet gebouwd worden op een inclusief beleid dat de sociale en psychologische fracturen van deze coronacrisis herstelt en een herhaling voorkomt. Een florerende economie is de motor van de nationale relance en omarmt milieu -en klimaatzorg als duurzaam onderdeel van een sterk toekomstplan.

2. DE GOEDE OVERHEID

Er moet nu snel een federale regering komen. Dit is hoogdringend in het proces van economische en maatschappelijke relance. Een nieuwe, federale regering moet steunen op een werkbare parlementaire meerderheid en kunnen functioneren als een noodcomité van nationale eenheid. Haar belangrijkste taak is immers het opstellen en het dynamisch uitwerken van een noodplan.

De basis van het op te stellen en uit te voeren **noodplan**:

- een gedragen toekomstvisie en ambitie voor de volgende 10 tot 15 jaar
- consistent en effectief herstelbeleid gericht op welvaartscreatie en versterking van de maatschappelijke cohesie
- samenwerking tussen regionale en federale regeringen en aftoetsen van besluiten om tot optimale resultaten te komen

Als een **regering** niet snel wordt gevormd moet een intendant de impasse doorbreken en een kernteam samenstellen. Het plan laten wachten is onverantwoord.

Naast de directe nood aan een daadkrachtig relancebeleid, moet tegelijk een nieuwe federale structuur worden uitgetekend die politieke consensus en degelijk beleid terug mogelijk maken. Geheel los van de regering wordt daartoe een **staatsconferentie** opgezet met focus op kostenefficiëntie en een drastische reductie van beleidslagen en bemanning.

De basis van de **nieuwe federale structuur** moet zijn:

- Een grondwettelijk beginsel van *Bundestreue* dat alle beleidsniveaus verplicht om beslissingen mede in het licht te stellen van de vooruitgang van alle gefedereerde eenheden en van het federaal geheel. Samenwerking en wederzijdse versterking zijn de richtlijnen.
- De herleiding van het aantal bestuurslagen tot drie: federaal, regionaal, lokaal; tussenniveaus worden opgeheven.
- Het homogeen onderbrengen van bevoegdheidsdomeinen op één niveau, zoveel als mogelijk. Ofwel één regelgevingsniveau met gedecentraliseerde uitvoering, ofwel één niveau dat inkomsten verzamelt en verdeelt.

- De versterking van het lokaal bestuursniveau door fusie van gemeenten tot levensvatbare en bestuurskrachtige entiteiten, met grote operationele autonomie.
- Federalisme is per definitie een evolutieproces. Geconfronteerd met budgettaire beperkingen en de druk voor meer efficiëntie, ontstaat een dubbele dynamiek waarbij bepaalde bevoegdheden gecentraliseerd en andere gedecentraliseerd worden. Een herziening van de bevoegdheidsverdeling in het Brussels Gewest is essentieel om de besluitvorming te vereenvoudigen en een vorm van controle te waarborgen. Van de negen gezondheidsministers in België is meer dan de helft gelinkt aan een Brusselse instelling.

3. DE NIEUWE ECONOMIE EN ARBEIDSMARKT

3.1. Inkomen van de overheid

Efficiënt en duurzaam schuldbeheer

- Midden in één van de diepste crisissen van de voorbije 100 jaar is het niet moment voor austeriteit.
- Er moet opnieuw een perspectief gecreëerd worden voor schuldafbouw, en maatregelen om het structureel begrotingstekort dat ook al voor corona bestond in te perken.
- We zullen economische groei nodig hebben, in het bijzonder door middel van ingrepen om de werkzaamheidsgraad te verhogen en de productiviteitsgroei op een robuuste wijze te versterken.
- Een doorlichting inzake efficiëntie en effectiviteit van de uitgaven van onderwijs, pensioenen, gezondheidszorg, klimaatbeleid is essentieel.
- Meer verantwoordelijkheid afdwingen met meerjarenbegrotingen. Er zijn landen met een kader van meerjarige planning zoals het systeem van Automatic Budgeting Systems (ABS) of een slimme variant op de Duitse ijzeren regel.

Eerlijke fiscaliteit: vereenvoudiging en verbreding

- Een verschuiving weg van arbeid dringt zich op onder meer via lagere sociale bijdragen. De middelen daarvoor kunnen onder andere komen van het schrappen van ondoelmatige fiscale aftrekken, slimme consumptiebelasting en milieufiscaliteit.
- Een verbreding van de belastingsbasis levert niet alleen middelen op om te injecteren in een lagere druk op arbeid, ze leidt ook tot een efficiënter belastingsysteem.
- Itinera pleit voor eerlijke fiscaliteit op basis van een faire bijdrage vanuit elke belastingsbasis, maar niet alle bedrijven dragen rechtvaardig bij. Een analyse op basis van fairness principes kan taboes zoals een

meerwaardebelasting en het opgeven van het verouderd stelsel van het kadastraal inkomen doen sneuvelen. Meer fairness noopt zelden tot een hoger algemeen tarief maar eerder dat achterpoortjes gesloten worden. Een eerlijke fiscaliteit vereist dus een agenda van vereenvoudiging.

Het beginsel van neutraliteit pleit ervoor gelijke inkomsten uit vermogen zo gelijk mogelijk te belasten.

Big tech en monopolievorming kan ook fiscaal benut worden. Het concept van “permanente vestiging” kan daarvoor uitgebreid worden naar “significante digitale aanwezigheid/activiteit”.

Of het nu gaat over big tech of monopolistische tendenzen elders, belastingen vormen geen echt alternatief voor een mededingingsbeleid. Er is dus vooral nood aan nieuwe concurrenten voor de dominante spelers.

Koppel iedere fiscale maatregel aan één, hooguit twee meetbare doelstellingen. Het parlement moet zijn rol vervolgens ten volle kunnen spelen om die maatregelen periodiek te kunnen evalueren.

Ga het engagement aan dat na de fundamentele belastingherziening de fiscaliteit minstens gedurende twee legislaturen stabiel blijft.

3.2. Herstelbeleid

Relance

Steun alleen levensvatbare bedrijven voor hun werkelijk geleden schade. Forfaitaire steunmaatregelen zijn sowieso ongepast.

Een grotere rol voor allerlei openbare participatiemaatschappijen en garantiefondsen noopt tot een versterkte governance met extra waakzaamheid inzake lobbying door belangengroepen: een tijdelijk fonds met een afgelijnd budget, beheerd met steun van experts, (nood)steun die zeer snel maar ook zeer selectief wordt besteed, op basis van duidelijke marktanalyse en een business case. Garantieprogramma's blijven bijsturen bij veranderende omstandigheden. Evalueer de toegang voor middelgrote ondernemingen voor het stelsel van 1 tot 3 jaar.

- Voer een verbeterde evaluatie door topdeskundigen in voor onderzoeksgelden. Let op voor monopoliseringdrang van kennisinstellingen. Zet in op excellentie en slanke kennisinstellingen.
- Zet in op de toekomst, innovatie en behendige en soepele financieringsvormen voor start-ups en scale-ups waarbij bedrijven ook in bescherming kunnen genomen worden tegen internationale uitverkoop. Laat VLAIO opnieuw KMO's ondersteunen bij het schrijven van EU proposals indien deze effectief groot potentieel hebben.
- Een prikkel in het relancebeleid is gerichte interventie in prioritaire sectoren als logistieke en digitale infrastructuur, groene economie, onderzoek en ontwikkeling.

Globalisering

- Reduceer waar mogelijk te grote afhankelijkheden na een doordringende risicoanalyse. Reflectie rond strategische voorraden en bevoorradingsplichten dringt zich op. De wet kan voorschrijven dat het geneesmiddelenagentschap verantwoordelijk is voor voldoende bevoorrading.
- Verlies de voordelen van vrijhandel niet uit het oog. Als elk Europees land fors meer binnenlands produceert, zal ons land daar de grote verliezer van zijn.
- Er is nood aan duurzamer vliegverkeer waarin een verzekeringspremie verrekend wordt die toelaat resoluut en ingrijpend te reageren op risico's zoals pandemieën.

3.3. De nieuwe arbeidsmarkt

Eerste lijn: noodmaatregelen

- Als we tijdelijke werkloosheid blijven gebruiken dan moeten de voorwaarden aangescherpt worden. Doe aan activering of aan vorming. Laat ook daarin de werkgever financieren.
- De arbeidsmarkt kan niet vele honderdduizenden in gesubsidieerde inactiviteit houden. Er moet gehandeld worden om van de buffer een brug te maken, naar de nieuwe arbeidsmarktrealiteit.

- Stimuleer nieuwe baancreatie. In het bijzonder de kleine en middelgrote ondernemingen zijn de motor van werkgelegenheid. Klassieke pistes zijn daarbij lagere loonlasten, meer arbeidsflexibiliteit, flexibele arbeidsformules (bvb. het delen van werknemers en mobiliteit tussen ondernemingen) en lagere minimumlonen.
- Maatwerk is de beste formule om kansen op tewerkstelling te maximaliseren. We bepleiten een tijdelijke fase van flexibiliteit voor overleg op bedrijfsniveau.

Tweede lijn: herstelmaatregelen

- De procedures voor collectief ontslag zelf moeten korter en moeten een verplichte focus op investering en begeleiding krijgen, met aanpassing van de Wet Renault.
- Vermijd kortzichtigheid zoals brugpensioenen.
- Overweeg een eenmalige georganiseerde kennisshift waarbij getroffen werknemers van deze fase gebruik kunnen maken om hun loopbaanpotentieel grondig te verbeteren. Stages en duaal leren voor de ene groep. Beroepsopleiding voor de andere.
- Voer de leerrekening in om opleiding en vorming te financieren doorheen een loopbaan met gedeelde financiering, gedragen door burger, werkgever en overheid.
- Itinera pleit al vele jaren voor een werkverzekeringsmodel, als alternatief voor de klassieke werkloosheidsverzekering. In een eerste fase van de werkloosheid geniet de werkloze stevige uitkeringen. Die zijn een buffer tegen de schok van werkloosheid en geven comfort voor het zoeken van een nieuwe goede baan. In een tweede fase dalen de uitkeringen. Aan dalende uitkeringen koppelt de werkverzekering meer begeleiding.
- Laat logge aanbodfinanciering in het verleden; versterk de macht van burgers, niet van instellingen.

4. VERZORGINGSSTAAT

4.1. Gezondheidsbeleid

- Moedig een gezonde levensstijl met minder chronische aandoeningen aan door preventie.
- De coronacrisis confronteert onze ziekenhuizen met dieprode cijfers omdat het klassieke verdienmodel twee maand of langer ‘on hold’ werd gezet; een bezinning over een alternatief verdienmodel dat ook inspanningen inzake preventie en flexibiliteit waardeert, kan nu opportuun zijn.
- Beperk de appreciatie voor het zorgpersoneel en de andere coronahelden niet tot een éénmalige cadeaucheque. Een debat met de ruime zorgsector om deze meer future-proof te maken is geen overbodige luxe.
- Meer aandacht voor geestelijke gezondheidszorg met een daarop aangepast financierings- en bestuursmodel. Geestelijke gezondheidszorg fietst overal doorheen, erken die transversaliteit.

4.2. Pensioenen

- Wettelijk pensioen: onmiddellijk voor alle aangeslotenen uit de openbare en de privésector en de zelfstandigen van 50 jaar en jonger op 30 december 2020 een individuele pensioenaccount invoeren, volgens werkingsregels die analoog zijn met het voorstel van Devolder en Hindriks (Itinera 2019).
- Wettelijk pensioen: het minimumpensioen niet verhogen tot 1.500 EUR noch de vervangingsratio tot 75 % optrekken, want dat komt in de plaats van het aanvullend pensioen dat we nodig hebben om de risico's te spreiden (We kunnen al onze pensioenen niet (langer) toevertrouwen aan de politiek).
- Gezien de budgettaire krapte is het belangrijk om geen verbintenissen op korte termijn (entitlements) om electorale redenen aan te gaan die ons op lange termijn veel geld zullen kosten (bv. belofte om de vervangingsratio te verhogen).

- Aanvullend pensioen: een automatisch participatiemechanisme invoeren met een bijdrage van 5 %, naar het voorbeeld van de National Employment Saving Trust (NEST) in het Verenigd Koninkrijk, waarbij een deel van de bijdragen in een ethisch fonds wordt belegd (in het VK leverde dit ethische fonds de afgelopen 5 jaar een gemiddeld rendement op van 10 % berekend op jaarbasis).
- De toegang tot een progressief pensioen invoeren van 60 tot 67 jaar met opbouw van nieuwe rechten tijdens de herleide beroepsactiviteit en actuariële correctiemechanismen voor de berekening van het deeltijds pensioen.
- De toename van de pensioenlasten onder controle houden (pensioen-toenamennorm zoals bij de gezondheidszorg): in 2020 wordt een groei van 6 % verwacht tegenover een daling van het BBP met 10 %, wat tot onhoudbare situaties leidt.

4.3. Gezins- en jongerenbeleid

- Geen verdere fragmentarisering van zorgverloven & thematische verloven allerhande, maar juist een vereenvoudiging die meer keuze aan de burger laat.
- Hervorm de Federale Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) opdat ouders na scheiding krijgen waar ze recht op hebben.
- Geïntegreerde dienstverlening vanuit Huizen van het Kind/Maisons de L'Enfance en Brede scholen moet verder uitgewerkt worden. Het mag niet beperkt blijven tot 'virtuele' samenwerkingen, maar moet zich vertalen op het terrein.
- Versterk de selectiviteit in de kinderbijslag, kinderopvang, en school- & studietoelagen. Richt middelen daar waar ze het meest nodig zijn. Weersta een oproep tot gratis kinderopvang.

4.4. Onderwijs

- Aantal zittenblijvers met de helft verminderen.
- Pedagogische differentiatie toepassen - en dan meer bepaald via digitale weg om op die manier onze pedagogische methoden en ritmes aan de uiteenlopende vaardigheden en aspiraties van de leerlingen aan te passen.
- Sociale mobiliteit op school bevorderen om zo de school beter af te stemmen op de maatschappij en alle beschikbare talenten te mobiliseren.
- Tweedekansroutes ontwikkelen om afhaken te bestrijden.
- School en de ondernemingswereld dichter bij elkaar brengen door middel van hoogwaardige en gediversifieerde alternerende leeropleidingen en indien mogelijk over alle aspecten van het leven.
- Het STEM-actieplan en polytechnisch hoger onderwijs versterken.
- Gebrek aan onderwijzend personeel: 'fast track' voor professionele heroriëntering naar het onderwijs en 'fast track' voor 'tenured track' van jonge leerkrachten.
- De scholen voorzien van een digitaal platform en de docenten een opleiding over digitale technieken doen volgen.
- Vermijd dat de school een territorium wordt om politieke of andere ideologieën te verspreiden.
- Het onderwijs niet centraliseren in netten met vakbonden die de belangen van de leerkrachten boven die van de kinderen stellen.
- Geen 'school van de welwillendheid' (smiley) toepassen zonder rekening te houden met de verwerving van vaardigheden en kennis.
- De macht van de hoofden van schoolinstellingen niet beperken.

5. NIEUWE SAMENLEVING

5.1. Green (New) Deal – Klimaat en energie

- Het klimaatbeleid kan deel uitmaken van een relancebeleid dat onze economie en maatschappij duurzamer maar ook minder kwetsbaar voor externe schokken maakt.
- De coronacrisis hertekent het energielandschap waardoor de investeringsbereidheid in nieuwe gascentrales nog meer onder druk komt. Hierdoor wordt een volledige kernuitstap in 2025 zeer uitdagend.
- Parkeer het klimaatbeleid geen 5 vijf jaar in de koelkast als gevolg van de coronacrisis. De klimaatfactuur zal niet verdwijnen na het verspreiden van een vaccin tegen het coronavirus.

5.2. Inclusieve samenleving

Migratiebeleid

- België moet een migratiebeleid ontwikkelen in plaats van zijn migratie klakkeloos te ondergaan. Migratiebeleid steunt (i) op de internationale humanitaire verplichtingen, op (ii) het Europees recht van vrij verkeer van personen en, o.m. het beginsel van gezinshereniging, en (iii) op een beleid van wenselijke migratie.
- Ons land moet de toegelaten asielzoekers snel correct opvangen en de anderen, in goed overleg met hun landen van herkomst, terugzenden.
- Het Europees beleid van vrij verkeer van personen blijft aanleiding geven tot een enorme gevolgmigratie. Ons land heeft de plicht om met de EU-lidstaten dit beleid te verbeteren waarbij misbruik gezinshereniging aangepakt wordt.
- Ons land moet een beleid ontwikkelen van georganiseerde en wenselijke migratie op basis van hoedanigheden en kwalificaties voor dewelke wij de juiste kansen kunnen bieden op de arbeidsmarkt. De criteria sporen met de socio-economische behoeften van het land aan arbeidskrachten.

- Voor de vrijwillige migranten die zich daarvoor aanmelden wordt een ontvangstbeleid gevoerd dat hen onmiddellijk de taal leert, integreert in een lokale gemeenschap en werk verschaft.

Integratiebeleid

- Een doorgedreven integratiebeleid dient gevoerd rond “waarden en normen”. Dat is geen segregatie waarin we van personen van buitenlandse herkomst totale afstand vragen van hun levensbeschouwelijke of religieuze opvattingen, maar wel dat ze hun leven hier inrichten in onze gemeenschap, dat ze snel in de taal van die gemeenschap kunnen deelnemen aan het gemeenschapsleven, dat hun kinderen het onderwijs in de lokale talen kunnen volgen en dat we ze helpen hun weg te vinden op de arbeidsmarkt – vaak één van de beste instrumenten tot integratie.
- Het is daarbij nuttig ook voorschoolse opvang en kleuteronderwijs verplicht te maken zodat de families socialiseren met lokale families, de kinderen en ouders snel de lokale taal leren, de vrouwen emanciperen en, net zoals hun echtgenoten, de weg vinden naar de arbeidsmarkt.
- Al dergelijke maatregelen moeten deel uitmaken van een beleid van wenselijke migratie die mensen in armoede begeleidt en achtergestelde buurten ontwikkelt.
- België heeft een grote achterstand opgelopen inzake integratie en te lang te veel situaties laten bestaan waarin groepen niet werden opgenomen in de bredere gemeenschappen; zoals andere landen kent België ook gedachtenstromingen en partijen die zich openlijk keren tegen personen met andere herkomst of huidskleur.

Armoedebeleid

- Armoedebeleid vergt een geïntegreerd beleid van gezins- en jongerenbeleid, onderwijsbeleid, opleiding en tewerkstelling. Bijstand kan dan aanvullend en tijdelijk een rol spelen. De doelstelling moet zijn de armoede weg te werken, het versplinterd beleid verzacht slechts de armoedetoestand, en dat is onvoldoende.
- Vergemakkelijk de toegang tot de arbeidsmarkt door een landstaal aan te leren en te voorzien in een minimale opleiding.

Kinderen van buitenlandse herkomst die in armoede opgroeien, dienen direct begeleid te worden via voorschoolse opvang voor hun psychosociale en psycho-emotionele ontwikkeling en het leren van de lokale taal.

Kleuteronderwijs moet verplicht worden en vroegtijdig schoolverlaten ontmoedigd.

Lokale besturen moeten een daadkrachtig inclusiebeleid voeren, ook op het vlak van huisvesting, gemeenschapsvoorzieningen en sociale woningen.